DOI : https://doi.org/10.5281/zenodo.14835245 ମୂଳ ପ୍ରବନ୍ଧ

ଓଡ଼ିଆ-ବଙ୍ଗଳା-ଅସମୀୟା ଭାଗବତର ତୁଳନାତ୍ମକ ଅଧ୍ୟୟନ

କଳ୍ପତରୁ ନାୟକ

ସଂକ୍ଷିପ୍ତସାର :

ତୁଳନାତ୍ମକ ସାହିତ୍ୟ ଏକ ପଦ୍ଧତି ବା ଶୃଙ୍ଖଳ ଯହିଁରେ ଯେକୌଣସି ଭାଷାରେ ରଚିତ ସାହିତ୍ୟର ସ୍ୱରୂପ ତଥା ସଂପର୍କକୁ ବିଶ୍ଳେଷଣ କରାଯାଇ ମୂଲ୍ୟାଙ୍କନ କରାଯାଇଥାଏ। ତୁଳନାତ୍ମକ ସାହିତ୍ୟ ହେଉଛି ଏକାଧିକ ସାହିତ୍ୟ ଅଧ୍ୟୟନର ପ୍ରଧାନ ସାଧନ। ରେନେୱେଲେକ୍ 'The Name And Nature Of Comparative Literature(୧୯୭୦) ପ୍ରବନ୍ଧରେ ଉଲ୍ଲେଖ କରିଛନ୍ତି କୌଣସି ଭାଷା, ନୀତି ଓ ରାଜନୀତିର ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱରେ ସାହିତ୍ୟର ସବୁ ବିଭାଗକୁ ଏକ ଆନ୍ତର୍ଜାତୀୟ ଦୃଷ୍ଟିକୋଣରୁ ଆଲୋଚନା କରିବାର ଆଭିମୁଖ୍ୟ ଘେନି ଯେଉଁ ସାହିତ୍ୟ ଗବେଷଣା ପ୍ରବୃତ୍ତ ରହେ ତାହା ହିଁ ତୁଳନାତ୍ମକ ସାହିତ୍ୟ ପଦବାଚ୍ୟ। କାରଣ ସକଳ ସୃଷ୍ଟିଶୀଳ ଅନୁଭୂତି ଓ ରଚନା କର୍ମରେ ଐକ୍ୟ ଥାଏ।

ସମସ୍ତ ବେଦରୁ ସାରାଂଶ ଆଣି ସ୍ତ୍ରୀ-ଶୂଦ୍ରମାନଙ୍କ ନିମନ୍ତେ ବ୍ୟାସଦେବ ମହାଭାରତ ରଚନା କରିବା ପରେ ମନରେ ଶାନ୍ତି ପାଇନଥିଲେ। ପରବର୍ତ୍ତୀ ସମୟରେ ବ୍ୟାସ ନିଜ ମନ କଥା ନାରଦଙ୍କୁ କହିବାରୁ ନାରଦ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଲୀଳା ବିଷୟକ ଏକ ପୁରାଣ ଗ୍ରନ୍ଥ ରଚନା କରିବାକୁ ପରାମର୍ଶ ଦେଇଥିଲେ। ନାରଦଙ୍କ ପରାମର୍ଶରେ ବ୍ୟାସଦେବ କୃଷ୍ଣ ମହିମା ବିଷୟକ ଭାଗବତ ପୁରାଣ ରଚନା କରିଥିଲେ। ଭାବ-ଗ୍ୟାନ-ବ୍ରହ୍ମ-ତତ୍ତ୍ୱର ସମାହାର ଭାଗବତ ହେଲେ ହେଁ ତହିଁରେ ଭକ୍ତିରସର ପ୍ରାଧାନ୍ୟ ରହିଛି। ଯେଉଁମାନେ ଭଗବତ୍ ସଧନା କରନ୍ତି ତାହାଙ୍କୁ ପରମ ଭାଗବତ କୁହାଯାଏ। ଭାଗବତରେ ଏହି ଭଗବତ୍ ପ୍ରାଣ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ବର୍ଣ୍ଣନା ରହିଛି। ସେମାନେ ହେଲେ ଧ୍ରୁବ, ପ୍ରହ୍ଲାଦ, ଅମ୍ବରୀଶ, ଭରତ, ପୃଥ୍ୱୁ, ନାରଦ, ଶୁକ, ପରୀକ୍ଷିତ ଆଦି।

ପ୍ରମୁଖ ଶବ୍ଦାବଳୀ:

ତୁଳନାତ୍ମକ ସାହିତ୍ୟ, ଭାଗବତ, ସମ୍ବାଦ, ପଦ, ଶ୍ଳୋକ, ଜଗନ୍ନାଥ ଦାସ, ଶଙ୍କର ଦେବ, ସନାତନ ଘୋଷାଲ, ଓଡ଼ିଆ, ବଙ୍ଗଳା, ଅହମୀୟା।

ବର୍ଣ୍ଣନା:

ପଞ୍ଚଦଶ ଶତାବ୍ଦୀ ବେଳକୁ ଭାରତୀୟ ପ୍ରାନ୍ତୀୟ ଭାଷାରେ ସଂସ୍କୃତ ଶାସ୍ତ୍ର, ପୁରାଣ, ମହାପୁରାଣ ଆଦିର ଅନୁବାଦର ପ୍ରାଧାନ୍ୟ ଦୃଷ୍ଟିଗୋଚର ହୁଏ। ଏହାର କାରଣ ଅନେକ ହୋଇପାରେ, ଯେପରି- ବ୍ରାହ୍ମଣ୍ୟବାଦର ପ୍ରବଳତା ଅର୍ଥାତ୍ ଶାସ୍ତ୍ର ଉପରେ ସେମାନଙ୍କ ଏକଚାଟିଆ ଅଧିକାରକୁ ବ୍ୟାହତ କରିବା, ଲୋକମାନଙ୍କୁ ଧର୍ମାନ୍ତରିକରଣରୁ ନିବୃତ୍ତ କରିବା, ଅନ୍ୟ ଧର୍ମର ହିନ୍ଦୁ ଧର୍ମଗ୍ରନ୍ଥ ଓ ଶାସ୍ତ୍ର ଉପରେ ଆକ୍ରମଣ, ନିଜ ଜାତିର ବୈଶିଷ୍ଟ୍ୟ, ମୌଳିକତାକୁ ପ୍ରକାଶ କରିବା, ଆତ୍ମୀୟଙ୍କ ଅନୁରୋଧ କିମ୍ବା ପରାମର୍ଶ କ୍ରମେ ପ୍ରାନ୍ତୀୟ ଭାଷାରେ ରଚନା କରିବା, ଜ୍ଞାନର ପ୍ରଚାର ଏବଂ ପ୍ରସାର ନିମନ୍ତେ, ସାଧାରଣ ଲୋକଙ୍କର ଅବଗତି ନିମନ୍ତେ,

ଏହି ପ୍ରବନ୍ଧକୁ ଅନ୍‌ଲାଇନରେ ପଢିବାପାଇଁ ପ୍ରବେଶ କରନ୍ତୁ

Quick Response Code:	Available online at : https://pracheenews.com/
	DOI: https://doi.org/10.5281/zenodo.14835245 Article No - BPP00257

ଯୋଗାଯୋଗ :
ଲେପ୍ଟନାଣ୍ଟ ଡ଼.କଳ୍ପତରୁ ନାୟକ, ଓଡ଼ିଆ ଭାଷା ଓ ସାହିତ୍ୟ ବିଭାଗ
ଆଦର୍ଶ ସ୍ନାତକ ମହାବିଦ୍ୟାଳୟ, ବୌଦ୍ଧ
Email: nayakchintu1988@gmail.com
ORCID ID: https://orcid.org/0009-0003-8820-1957

This is an open access journal, and articles are distributed under the terms of the Creative Commons Attribution Non Commercial Share Alike 4.0 License, which allows others to remix, tweak, and build upon the work non commercially, as long as appropriate credit is given and the new creations are licensed under the identical terms.

For reprints contact: *pracheepatrika@rediffmail.com*

ପ୍ରାପ୍ତି	ସମୀକ୍ଷିତ	ଗୃହୀତ	ପ୍ରକାଶିତ
୧୨.୯.୨୦୨୪	୧୦.୧୦.୨୦୨୪	୨୫.୧୧.୨୦୨୪	୧.୦୧.୨୦୨୫

ଏହି ପ୍ରବନ୍ଧକୁ କିପରି ଉଦ୍ଧୃତ କରିବେ : ନାୟକ, କଳ୍ପତରୁ ;୨୦୨୫। ଓଡ଼ିଆ-ବଙ୍ଗଳା-ଅସମୀୟା ଭାଗବତର ତୁଳନାତ୍ମକ ଅଧ୍ୟୟନ। ବାସ୍ତବତାର ପରିପ୍ରକାଶ ପ୍ରାଚୀ। ଭାଗ :୧୦, ସଂଖ୍ୟା : ଈ, ପୃଷ୍ଠା :୪୯-୫୫।

ପ୍ରାନ୍ତୀୟ ଭାଷାକୁ ଗୁରୁତ୍ୱଦେବା ନିମନ୍ତେ ସେ ଭାଷାରେ ଧାର୍ମିକ ଗ୍ରନ୍ଥ ରଚନା କରିବା, ଭଗବାନଙ୍କ ସ୍ୱପ୍ନାଦେଶ ଆଦି।

ଭାଗବତର ଦ୍ୱିତୀୟ ସ୍କନ୍ଧ, ନବମ ଅଧ୍ୟାୟରେ ଚତୁଃଶ୍ଳୋକୀ ଭାଗବତର ବର୍ଣ୍ଣନା ରହିଛି, ଯାହା ଭଗବାନ ବିଷ୍ଣୁ ବ୍ରହ୍ମାଙ୍କୁ କହିଥିଲେ। ଭାଗବତର ସୃଷ୍ଟି ଏବଂ ବିକାଶ ସଂପର୍କରେ କୁହାଯାଏ-

ଶ୍ରୀମଦ୍ ଭାଗବତ ଭଗବାନଂ ଚ ମୁଖ ନିସୃତ ଅକ୍ଷରମ୍
ତ୍ରି ଅକ୍ଷରମ୍ ମହାବୀଜଂ ଅନନ୍ତଂ ତଂ ନିଜୋଜୟେତ୍
ଚତୁଃବିଂଶତି ବ୍ରହ୍ମାଣଂ ଚତୁଃ ଶ୍ଳୋକେ ଚ ନାରାୟଣମ୍
ନାରଦ ଦଶ ଶ୍ଳୋକେଣ ବ୍ୟାସ ଚୈବ ଶତାନିଚ
ଅଷ୍ଟାଦଶ ଶହସ୍ରେସୁ କୃତ୍ୱା ସତ୍ୟବତୀ ସୁତ
ଶୁକଭ୍ୟମୁପଦେଶେନ ପରୀକ୍ଷିତଂ ନିଜୋଜୟେତ୍ ।

ସମସ୍ତେ ଜାଣନ୍ତି ଶୁକମୁନି ପରୀକ୍ଷିତଙ୍କୁ ଯାହା କହିଛନ୍ତି ଏବଂ ପରୀକ୍ଷିତ ଯାହା ଶୁଣିଛନ୍ତି ତାହା ହିଁ ଭାଗବତ କିନ୍ତୁ ଭାଗବତର ବକ୍ତା ଏବଂ ଶ୍ରୋତା ଭାବରେ ପ୍ରଥମେ ସୂତ ଏବଂ ଶୌନକ ଦୃଷ୍ଟିଗୋଚର ହୁଅନ୍ତି । ଶୌନକ-ଆଦି ମୁନି ଶ୍ରୀସୂତଙ୍କୁ ନୈମିଷ୍ୟାରଣ୍ୟରେ ଯେଉଁ ଛଅଟି ପ୍ରଶ୍ନ ପଚାରିଥିଲେ ଏବଂ ସୂତ ଯାହା ଉତ୍ତର ଦେଇଥିଲେ ତାହାହିଁ ଭାଗବତ । ୧। ପୁରୁଷର ଐକାନ୍ତିକ ଶ୍ରେୟ କଣ?, ୨। ଆତ୍ମା କିପରି ସୁପ୍ରସନ୍ନ ହୁଏ?, ୩। କେଉଁ କାରଣ ନିମନ୍ତେ ଭଗବାନ ଦେବକୀ ଏବଂ ବସୁଦେବଙ୍କଠାରୁ ଜନ୍ମଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ?, ୪। ଅବତାର ନେବାପରେ କୃଷ୍ଣ କି କି ଲୀଳା କରିଥିଲେ?, ୫। ଭଗବାନ କେଉଁକେଉଁ ଅବତାର ନେଇଥିଲେ?, ୬। କୃଷ୍ଣଙ୍କ ବୈକୁଣ୍ଠ ଗମନ ପରେ ଧର୍ମ ଅଧୁନା କାହାର ଆଶ୍ରିତ?

ସମ୍ବାଦ ଶୈଳୀରେ ଭାଗବତ ରଚିତ ହୋଇଛି। ଅନେକ ସମ୍ବାଦ ଥିଲେ ହେଁ ଛଅଟି ସମ୍ବାଦକୁ ମୁଖ୍ୟଭାବେ ଗ୍ରହଣ କରାଯାଇଛି। ଯଥା- ଶୁକ-ପରୀକ୍ଷିତ ସମ୍ବାଦ, ନାରଦ-ବସୁଦେବ ସମ୍ବାଦ, କବି-ନିମି ସମ୍ବାଦଂ, ଅବଧୂତ-ଯଦୁରାଜା ସମ୍ବାଦ, କୃଷ୍ଣ-ଉଦ୍ଧବ ସମ୍ବାଦ, ସୂତ-ଶୌନକ ସମ୍ବାଦ।

ଭାଗବତର ବିଷୟବସ୍ତୁ ମଧ୍ୟରେ ସୂତ-ଶୌନକ ମୁନିଙ୍କ କଥୋପକଥନ, ପରୀକ୍ଷିତଙ୍କ ଶାପ ଗ୍ରହଣ, ଭୀଷ୍ମଙ୍କ ଉପଦେଶ, ବ୍ରହ୍ମା-ନାରଦଙ୍କ କଥୋପକଥନ, ବିଦୁର-ମୈତ୍ରେୟ ଉପାଖ୍ୟାନ, ସୃଷ୍ଟି ବର୍ଣ୍ଣନା, କପିଳଙ୍କ ଜ୍ଞାନୋପଦେଶ, ଦକ୍ଷଙ୍କ ଗର୍ବଭଙ୍ଗ, ଧ୍ରୁବ-ପ୍ରହଲ୍ଲାଦ ଚରିତ, ପୃଥ୍ୟୁ-ପୃଥିବୀ ଦୋହନ ପ୍ରସଙ୍ଗ, ଅଜାମିଳ ମୋକ୍ଷଣ, ଦଧୀଚି ଉପାଖ୍ୟାନ, ନହୁଷ ଉପାଖ୍ୟାନ, ଗଜରାଜ ମୋକ୍ଷ ପ୍ରସଙ୍ଗ, ସିନ୍ଧୁ ମନ୍ଥନ, ବଳିର ପାତାଳ ଗମନ, ଅମ୍ବରୀଶ ଉପାଖ୍ୟାନ, ସଗର ବଂଶ ନାଶ, ଗଙ୍ଗାଙ୍କ ଧରାପୃଷ୍ଠକୁ ଆଗମନ, ସୂର୍ଯ୍ୟ-ସୋମ-ଯାଦବ ଆଦି ସପ୍ତ ବଂଶର ବର୍ଣ୍ଣନା, ପର୍ଶୁରାମ ଓ ରାମ ଚରିତ, ଗୋପ ଓ ଦ୍ୱାରିକା ଲୀଳା, ଯଦୁବଂଶ ଧ୍ୱଂସ, କଳିଯୁଗ ଆଗମନ ଏବଂ ଭବିଷ୍ୟତ ବର୍ଣ୍ଣନା ଆଦି ପ୍ରଧାନ ।

ଭାରତର ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରାନ୍ତୀୟ ଭାଷାରେ ଭାଗବତ ରଚନା :

ଶ୍ରୀମଦ୍ ଭାଗବତର ରଚୟିତା ମହର୍ଷି ବ୍ୟାସଦେବ ଏବଂ ଏହା ସଂସ୍କୃତରେ ଲିଖିତ । ପରବର୍ତ୍ତୀ ସମୟରେ ଅନୁସରଣ ପୂର୍ବକ ଭାଗବତ ଧର୍ମଗ୍ରନ୍ଥକୁ ବିଭିନ୍ନ ଆଞ୍ଚଳିକ ଭାଷାରେ ଅନୁଦିତ କରାଯାଇଛି। ପଞ୍ଚଦଶ ଶତାବ୍ଦୀରେ ବମେରା ପୋଟନ୍ନା 'ତେଲଗୁ' ଭାଷାରେ, ଷୋଡଶ ଶତାବ୍ଦୀରେ ଜଗନ୍ନାଥ ଦାସ 'ଓଡ଼ିଆ'ରେ, ଶଙ୍କର ଦେବ ଏବଂ ତାଙ୍କର ଶିଷ୍ୟଗଣ 'ଅସମୀୟା' ଭାଷାରେ, ଭେଙ୍କୟା ଅରୟ 'କନ୍ନଡ' ଭାଷାରେ, ସପ୍ତଦଶ ଶତାବ୍ଦୀରେ ନାୟର ଟୁଞ୍ଚତୁ ରାମାନୁଜ 'ମାଲାୟଲମ' ଭାଷାରେ, ସାହିବ କଉଲ ଭାଗବତର ଦଶମ ସ୍କନ୍ଧକୁ 'କାଶ୍ମିରୀ' ଭାଷାରେ, ଏକନାଥ 'ମରାଠୀ' ଭାଷାରେ ଏବଂ ସନାତନ ଘୋଷାଲ ବିଦ୍ୟାବାଗୀଶ 'ବଙ୍ଗଳା' ଭାଷାରେ ଭାଗବତ ରଚନା କରିଥିଲେ।

ଭାଗବତ ଏକ ଗ୍ରନ୍ଥ ଯାହା ପ୍ରତ୍ୟେକ ପ୍ରାଦେଶିକ ଭାଷାରେ ଅନୁଦିତ ହୋଇ ମାନବ ଧର୍ମ ଏବଂ କର୍ମର କଥା କହିଛି। ଭାରତୀୟ ସଂସ୍କୃତିକୁ ତିଆରି କରିଛି, ପ୍ରତିଷ୍ଠା ଦେଇଛି।

ଭାଗବତ ରଚନା କ୍ଷେତ୍ରରେ ଓଡ଼ିଶାର ଅତିବଡ଼ ଜଗନ୍ନାଥ ଦାସ ଏବଂ ଆସାମର ଶଙ୍କର ଦେବ ବେଶ୍ ପରିଚିତ। ଜଗନ୍ନାଥ ଦାସ ୧୪୯୨ ମସିହା ଅନୁରାଧା ନକ୍ଷତ୍ର ଅଷ୍ଟମୀ ତିଥି(ରାଧାଷ୍ଟମୀ)ରେ ପୁରୀ ଜିଲ୍ଲାର କପିଳେଶ୍ୱରପୁର ଶାସନରେ ଜନ୍ମଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ। ପିତାଙ୍କ ନାମ ଭଗବାନ ପଣ୍ଡା ଏବଂ ମାତାଙ୍କ ନାମ ପଦ୍ମାବତୀ ଦେବୀ। ଶଙ୍କର ଦେବ ୧୪୪୯ ମସିହାରେ ନାଭାଗଂଜ ସହର ନିକଟସ୍ଥ ଆଲିପୁଖୁରୀ ଗ୍ରାମରେ ଜନ୍ମଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ। ପିତାଙ୍କ ନାମ କୁସୁମ୍ବର ଭୂୟାଁ ଏବଂ ମାତାଙ୍କ ନାମ ସତ୍ୟସନ୍ଧ୍ୟା ଦେବୀ। ଜଗନ୍ନାଥ ଦାସ ଭାଗବତ ନିମନ୍ତେ ଓଡ଼ିଶାରେ ଭାଗବତ ଘର ଏବଂ ଶଙ୍କର ଦେବ ଭାଗବତ ପଠନ ନିମନ୍ତେ ନାମଘର ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରିଥିଲେ। କଲିକତାର ଘୋଷାଲ ବଂଶରେ ଜନ୍ମ ହୋଇଥିଲେ ସନାତନ ଘୋଷାଲ ବିଦ୍ୟାବାଗୀଶ। ପିତାଙ୍କ ନାମ ରାମଚନ୍ଦ୍ର। ସେ ପିତାଙ୍କର ମଧ୍ୟମ ପୁତ୍ର ଥିଲେ।

ଓଡ଼ିଆ-ବଙ୍ଗଳା-ଅହମୀୟା ଭାଗବତର ତୁଳନା ସାମ୍ୟ:

ବ୍ୟାସଦେବଙ୍କ ସଂସ୍କୃତ ଭାଗବତ ହେଉଛି ମୂଳପାଠ, ଯାହାକୁ ନେଇ ଓଡ଼ିଆ-ବଙ୍ଗଳା-ଅସମୀୟା ଭାଗବତ ରଚନା କରାଯାଇଛି। ତିନୋଟି ଭାଷାର ଭାଗବତକାରମାନେ ଶ୍ରୀଧରସ୍ୱାମୀଙ୍କର ଭାଗବତ ଟୀକାର ଅନୁସରଣ କରିଛନ୍ତି। ପ୍ରତ୍ୟେକ ଭାଗବତର ଖଣ୍ଡକୁ ସ୍କନ୍ଧରେ ବିଭକ୍ତ କରିଛନ୍ତି। ସଂସ୍କୃତ ଭାଗବତରୁ ଅନୁବାଦ ହୋଇଥିବାରୁ କଥାବସ୍ତୁ ସମାନ ରହିଛି ଏବଂ ପ୍ରତ୍ୟେକରେ ଜାତୀୟ ଭାବନା ସ୍ଥାନ ପାଇଛି। ତିନୋଟିଯାକ ଭାଗବତରେ ଭାଗବତକାର ଅଧ୍ୟାୟ ଆରମ୍ଭ ଏବଂ ଶେଷରେ ଠାଏଠାଏ କିଛି ମୌଳିକ ବକ୍ତବ୍ୟ ପ୍ରଦାନ କରିଛନ୍ତି। ଜଗନ୍ନାଥ ଦାସ ଓ ସନାତନ ଗୋସ୍ୱାମୀ ଦୁହେଁ ଓଡ଼ିଶାରେ ଭାଗବତ ରଚନା

କରିଛନ୍ତି କିନ୍ତୁ ଶଙ୍କରଦେବ ଆସାମରେ ରହି ଭାଗବତ ରଚନା କରିଛନ୍ତି। ସମସ୍ତ ଭାଗବତରେ ଭାରତୀୟ ସଂସ୍କୃତି ପ୍ରତିଫଳିତ।

ବୈଷମ୍ୟ:

ବ୍ୟାସଦେବ ବାରସ୍କନ୍ଧ ବିଶିଷ୍ଟ ସଂସ୍କୃତ ଭାଗବତ ରଚନା କିରଥିଲେ। ଓଡ଼ିଆ ଭାଷା ଭାଗବତର ସ୍କନ୍ଧ ସଂଖ୍ୟା ତେର। ଜଗନ୍ନାଥ ଦାସ ପ୍ରଥମରୁ ଏକାଦଶ ସ୍କନ୍ଧ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଭାଗବତ ରଚନା କରିଥିଲେ। ଭାଗବତ କୃଷ୍ଣଭକ୍ତି ରସର ଗ୍ରନ୍ଥ। ଏକାଦଶ ସ୍କନ୍ଧରେ ଭଗବାନ କୃଷ୍ଣଙ୍କ ବୈକୁଣ୍ଠ ପ୍ରାପ୍ତି ହେତୁ ସେ ଦ୍ୱାଦଶ ସ୍କନ୍ଧ ରଚନା କରିନଥିଲେ। ଜଗନ୍ନାଥ ଦାସଙ୍କ ମୃତ୍ୟୁ ପରେ ମହାଦେବ ଦାସ ଭାଗବତର ଦ୍ୱାଦଶ ସ୍କନ୍ଧ ଏବଂ ଦ୍ୱାଦଶ ସ୍କନ୍ଧରେ ଉଦ୍ଧବଙ୍କୁ ମୁକ୍ତି ମିଳି ନ ଥିବାରୁ ଦ୍ୱାରକା ଦାସ ତ୍ରୟୋଦଶ ଅଧ୍ୟାୟ ବିଶିଷ୍ଟ ତ୍ରୟୋଦଶ ସ୍କନ୍ଧ ରଚନା କରିଥିଲେ।

ସନାତନ ଘୋଷାଲ ବିଦ୍ୟାବାଗୀଶ ବଙ୍ଗଳା ଭାଷାରେ ଦଶମ ସ୍କନ୍ଧ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଭାଗବତର ଅନୁବାଦ କରିଥିଲେ। କିନ୍ତୁ ଦୀନେଶଚନ୍ଦ୍ର ସେନ୍ ଓ ବସନ୍ତ ରଂଜନରାୟ ମତ ଦିଅନ୍ତି ଯେ ସନାତନ ଗୋସ୍ୱାମୀ ସମସ୍ତ ସ୍କନ୍ଧର ଅନୁବାଦ କରିଛନ୍ତି। କିନ୍ତୁ ତାଙ୍କ ପ୍ରବନ୍ଧର କୌଣସି ସ୍ଥାନରେ ଏକାଦଶ-ଦ୍ୱାଦଶ ସ୍କନ୍ଧର ଉଦ୍ଧୃତି ଦେଖାଯାଏ ନାହିଁ। ତେଣୁ ସିଦ୍ଧେଶ୍ୱର ଭଟ୍ଟାଚାର୍ଯ୍ୟ ମତ ଦିଅନ୍ତି ଯେ, ସନାତନ ଗୋସ୍ୱାମୀ ଦଶମ ସ୍କନ୍ଧ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଅନୁବାଦ କରିଛନ୍ତି।(ବଙ୍ଗଳା ଭାଗବତର ଭୂମିକା, ପ୍ରଥମ ଖଣ୍ଡ, ପୃ-୨)

ଅସମୀୟା ଭାଷାରେ ରଚିତ ଭାଗବତ ଦ୍ୱାଦଶ ସ୍କନ୍ଧ ବିଶିଷ୍ଟ। ମହାପୁରୁଷ ଶଙ୍କର ଦେବଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ପ୍ରଥମ ସ୍କନ୍ଧ, ଦ୍ୱିତୀୟ ସ୍କନ୍ଧ, ତୃତୀୟ ସ୍କନ୍ଧ (ଅନାଦିପାତନ) ଉପବିଭାଗର ୫ଟି ଅଧ୍ୟାୟ, ଷଷ୍ଠ ସ୍କନ୍ଧ (ଅଜାମିଳ ଉପାଖ୍ୟାନ), ଅଷ୍ଟମ ସ୍କନ୍ଧ (ଅମୃତ ମନ୍ଥନ, ବଳିଛଳନ), ଦଶମ ସ୍କନ୍ଧ (ଆଦ୍ୟଭାଗ,କୁରୁକ୍ଷେତ୍ର), ଏକାଦଶ ସ୍କନ୍ଧ ଏବଂ ଦ୍ୱାଦଶ ସ୍କନ୍ଧ ରଚିତ। ଗୋପାଳଚରଣ ଦ୍ୱିଜ ତୃତୀୟ ସ୍କନ୍ଧର ୪୨ଟି ଅଧ୍ୟାୟ ଏବଂ ଅଷ୍ଟମ ସ୍କନ୍ଧର (ଗଜେନ୍ଦ୍ରୋପାଖ୍ୟାନ), ଜୟରାମ ଚତୁର୍ଥ ସ୍କନ୍ଧର ପ୍ରଥମ ୫ଟି ଅଧ୍ୟାୟ, କଳାପଚନ୍ଦ୍ର ଦ୍ୱିଜ ଚତୁର୍ଥ ସ୍କନ୍ଧର ଷଷ୍ଠରୁ ଅଷ୍ଟାଦଶ ଅଧ୍ୟାୟ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ୧୩ଟି ଅଧ୍ୟାୟ, ବିଷ୍ଣୁଭାରତୀ ଚତୁର୍ଥ ସ୍କନ୍ଧର ଧ୍ରୁବ ଚରିତ ୪୫ ଅଧ୍ୟାୟ ଏବଂ ରତ୍ନାକର ମିଶ୍ର ଚତୁର୍ଥ ସ୍କନ୍ଧର ପୁରଞ୍ଜନ କଥା ୧୪ ଅଧ୍ୟାୟକୁ ରଚନା କରଥିଲେ। ଅନିରୁଦ୍ଧ ଦେର୍ ଭାଗବତର ପଞ୍ଚମ ସ୍କନ୍ଧ ରଚନା କରିଥିଲେ। ଭାଗବତର ବହୁଅଂଶ ଶଙ୍କରଦେବ ଅନୁବାଦ କରିଥିବାରୁ ଅହମୀୟା ଭାଗବତର ରଚୟିତା ଭାବେ ସେ ପରିଚିତ।

ଅନନ୍ତ କନ୍ଦଳୀ (ବିଦ୍ୟାଭାରତୀ) ଭାଗବତ ଷଷ୍ଠ ସ୍କନ୍ଧ ବୃତ୍ତାସୁର ବଧ ପ୍ରସଙ୍ଗରେ ୨୧ଟି ଅଧ୍ୟାୟ, ଦଶମ ସ୍କନ୍ଧ ମଧ୍ୟ ଦଶମର ୧୨୧ଟି ଅଧ୍ୟାୟ, ଏବଂ ଅନ୍ତ୍ୟ ଦଶମର ୧୮ଟି ଅଧ୍ୟାୟ ରଚନା କରିଥିଲେ। ନିତ୍ୟାନନ୍ଦ ଦେର୍ ଅଷ୍ଟମ ସ୍କନ୍ଧ ଭଗବନ୍ତର ମତ୍ସ୍ୟ ଅବତାର ପ୍ରସଙ୍ଗ ରଚନା କରିବାକୁ ଯାଇ ୧୬ଟି ଅଧ୍ୟାୟ ରଚନା କରିଥିଲେ। କେଶବ ଚରଣ ଦେର୍ ନବମ ସ୍କନ୍ଧ ଭାଗବତ ରଚନା କରିଥିଲେ।

ଓଡିଆ ଭାଗବତର ପ୍ରଥମ ସ୍କନ୍ଧରେ ୧୯ଟି, ଦ୍ୱିତୀୟ ସ୍କନ୍ଧରେ୧୦ଟି, ତୃତୀୟ ସ୍କନ୍ଧରେ ୩୩ଟି,ଚତୁର୍ଥ ସ୍କନ୍ଧରେ ୩୧ଟି ପଞ୍ଚମ ସ୍କନ୍ଧରେ ୨୬ଟି, ଷଷ୍ଠ ସ୍କନ୍ଧରେ ୧୯ଟି, ସପ୍ତମ ସ୍କନ୍ଧରେ ୧୫ଟି, ଅଷ୍ଟମ ସ୍କନ୍ଧରେ ୨୩ଟି, ନବମ ସ୍କନ୍ଧରେ ୨୪ଟି, ଦଶମ ସ୍କନ୍ଧରେ ୯୬ଟି, ଏକାଦଶ ସ୍କନ୍ଧରେ ୩୨ଟି, ଦ୍ୱାଦଶ ସ୍କନ୍ଧରେ ୧୩ଟି ଏବଂ ତ୍ରୟୋଦଶ ସ୍କନ୍ଧରେ ୧୩ଟି ଅଧ୍ୟାୟ ରହିଛି । ସମୁଦାୟ ଓଡିଆ ଭାଗବତର ଅଧ୍ୟାୟ ସଂଖ୍ୟା ୩୫୪। କେବଳ ଜଗନ୍ନାଥ ଦାସଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ରଚିତ ଭାଗବତର ଅଧ୍ୟାୟ ସଂଖ୍ୟା ୩୨୮।

ଅସମୀୟା ଭାଗବତର ପ୍ରଥମ ସ୍କନ୍ଧରେ ୧୪ଟି, ଦ୍ୱିତୀୟ ସ୍କନ୍ଧରେ୧୧ଟି, ତୃତୀୟ ସ୍କନ୍ଧରେ ୪୭ଟି, ଚତୁର୍ଥ ସ୍କନ୍ଧରେ ୬୭ଟି, ପଞ୍ଚମ ସ୍କନ୍ଧରେ ୨୪ଟି, ଷଷ୍ଠ ସ୍କନ୍ଧରେ ୪୪ଟି, ସପ୍ତମ ସ୍କନ୍ଧରେ ୩୫ଟି, ଅଷ୍ଟମ ସ୍କନ୍ଧରେ ୯୩ଟି, ନବମ ସ୍କନ୍ଧରେ ୩୯ଟି, ଦଶମ ସ୍କନ୍ଧରେ ୨୬୦ଟି, ଏକାଦଶ ସ୍କନ୍ଧରେ ୪୪ଟି ଏବଂ ଦ୍ୱାଦଶ ସ୍କନ୍ଧରେ ୨୨ଟି ଅଧ୍ୟାୟ ରହିଛି । ଅସମୀୟା ଭାଗବତର ଅଧ୍ୟାୟ ସଂଖ୍ୟା ୭୦୦। କେବଳ ଶଙ୍କର ଦେବଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ରଚିତ ଅଧ୍ୟାୟ ସଂଖ୍ୟା ୩୦୭।

ଓଡ଼ିଆ ଭାଗବତର ସ୍କନ୍ଧରେ ରହିଛି ଅନେକ ଉପବିଭାଗ। ଏହା ଅଧ୍ୟାୟ ନାମରେ ନାମିତ। ଅସମୀୟା ଭାଗବତର ସ୍କନ୍ଧଗୁଡ଼ିକୁ ମୁଖ୍ୟ ପ୍ରସଙ୍ଗ ଅନୁସାରେ ବିଭିନ୍ନ ଭାଗରେ ଭାଗ କରାଯାଇଛି। ଯେପେରି ଅମୃତ ମନ୍ଥନ, ଅଜାମିଳ ଉପାଖ୍ୟାନ, ଆଦ୍ୟ ଦଶମ, ମଧ୍ୟ ଦଶମ ଏବଂ ଅନ୍ତ୍ୟ ଦଶମ ଆଦି। ପ୍ରତ୍ୟେକ ପ୍ରସଙ୍ଗରେ ସ୍ଥାନ ପାଇଛି ଅନେକ ଅଧ୍ୟାୟ।

ସ୍କନ୍ଧ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ବିଚାର କଲେ ଜଣାଯାଏ ଯେ ଅସମୀୟା ଭାଗବତର ସ୍କନ୍ଧଠାରୁ ଓଡିଆ ଭାଗବତର ସ୍କନ୍ଧ ସଂଖ୍ୟା ଅଧିକ କିନ୍ତୁ ଅଧ୍ୟାୟ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଦେଖିଲେ ଅସମୀୟା ଭାଗବତର ଅଧ୍ୟାୟ ସଂଖ୍ୟା ଓଡିଆ ଏବଂ ବଙ୍ଗଳାଠାରୁ ଅଧିକ ।

ଜଗନ୍ନାଥ ଦାସ ନବାକ୍ଷରୀ ବା ଗୁଜରୀ ଛନ୍ଦରେ ଭାଗବତ ରଚନା କରିଛନ୍ତି। ଏହାର ଦୁଇ ଚରଣରେ ଗୋଟିଏ ପାଦ ହୁଏ। ପ୍ରତ୍ୟେକ ପଦରେ ନଅଟି ଲେଖାଏଁ ଅକ୍ଷର ରହିଥାଏ।

ନମଇ ନୃସିଂହ ଚରଣ। ଅନାଦି ପରମ କାରଣ।। ୧/୧/୧

ଶଙ୍କର ଦେବଙ୍କ ଭାଗବତରେ ଆଠଟି (୮) ଛନ୍ଦର ବ୍ୟବହାର ଲକ୍ଷ୍ୟକରାଯାଏ । ଯଥା-ପଦ, ଛବି, ଦୁଲଡୀ, ଝୁନା, ଝୁମୁରୀ, ଲେସାରୀ, ଝମକ ଏବଂ ମୁକ୍ତାବଳୀ ।

'ପଦ' ଛନ୍ଦରେ ଦୁଇ ଚରଣରେ ଗୋଟିଏ ପଦ ହୁଏ । ପ୍ରତ୍ୟେକ ଚରଣର ଅକ୍ଷର ସଂଖ୍ୟା ଚଉଦ(୧୪) ।

ଜୟ ଜୟ କୃଷ୍ଣ କୃପାମୟ ମହେଶ୍ୱର ।
ଯାର ଆଜ୍ଞା ଶିରେ ବହେ ବ୍ରହ୍ମା ହରିହର ।।

'ଝୁନା' ଛନ୍ଦରେ ଦୁଇ ଚରଣରେ ଗୋଟିଏ ପଦ ହୁଏ । ପ୍ରତ୍ୟେକ ଚରଣର ଅକ୍ଷର ସଂଖ୍ୟା ଏଗାର (୧୧) ।

ମୋକ୍ଷକ ପାଇବା ସଂସାର ତରି ।
ସଘନେ ଡାକି ବୋଲା ହରି ହରି ।।

'ଛବି' ଛନ୍ଦରେ ଦୁଇ ଚରଣରେ ଗୋଟିଏ ପଦ ହୁଏ । ପ୍ରତ୍ୟେକ ଚରଣର ଅକ୍ଷର ସଂଖ୍ୟା ଛବିଶ(୨୬)।

ଜାନି ଶୁନା କୃଷ୍ଣ କଥା ଜନ୍ମକ ନକରା ବୃଥା
ସମସ୍ତ ଶାସ୍ତ୍ରରେ ଇସେ ସାର
କୃଷ୍ଣ କଥା ପରିହରି ଫୁରେ ଆନ କର୍ମ କରି
ସିଟୋ ଚିନ୍ତେ ଆପୁନାର ମାର ।

'ଦୁଲଡୀ' ଛନ୍ଦରେ ଦୁଇ ଚରଣରେ ଗୋଟିଏ ପଦ ହୋଇଥାଏ। ପ୍ରତ୍ୟେକ ଚରଣର ଅକ୍ଷର ସଂଖ୍ୟା କୋଡ଼ିଏ (୨୦)।

ନମୋ ନମୋ ନମୋ ଜଗତ ଜନକ
କୃଷ୍ଣ ଇଷ୍ଟଦେବ ମୋର
ଯାହାକ ସ୍ମରଣେ ହରୟ ତେଖନେ
ପରମ ଆପଦ ଘୋର ।

'ଝୁମରୀ' ଛନ୍ଦରେ ଦୁଇ ଚରଣରେ ଗୋଟିଏ ପଦ ହୋଇଥାଏ। ପ୍ରତ୍ୟେକ ଚରଣର ଅକ୍ଷର ସଂଖ୍ୟା ଆଠ(୮)।

ଭାଗବତ କଥାସାର ମହା ପାପ କ୍ଷୟଙ୍କାର ।।

'ଲେଛାରି' ଛନ୍ଦରେ ଦୁଇ ଚରଣରେ ଗୋଟିଏ ପଦ ହୁଏ । ପ୍ରତ୍ୟେକ ଚରଣର ଅକ୍ଷର ସଂଖ୍ୟା ଚଉତିରିଶ (୩୪)।

ବିଷ୍ଣୁର ସହସ୍ର ଆଛେ ନାମ ବିରୁଦ୍ଧ ବଚନ ଅବିଶ୍ରାମ
ଜିହ୍ୱାକେନେ ରତେ ହରିର ନାମ ନଲୈୟା ।
ଯନେ ବେଶ୍ୟାନାରୀ ନିଜପତି ଏରିୟା ଆନତ କରେ ରତି
ଲୋକର ମାଜତ ଫୁରୟ ଭାଲ ବୋଲାୟା ।।

'ଝିମକ' ଛନ୍ଦଟିରେ ଦୁଇଟି ଚରଣ ଥାଏ । ପ୍ରଥମ ଚରଣରେ ଛଅଟି ଏବଂ ଦ୍ୱିତୀୟ ଚରଣରେ ଆଠଟି ଅକ୍ଷର ଥାଏ।

କୃଷ୍ଣର କିଙ୍କରେ
ପଦ ଭଣିମା ଶଙ୍କରେ ।।

'ଝୁନା' ଛନ୍ଦରେ ଦୁଇ ଚରଣରେ ଗୋଟିଏ ପଦ ହୁଏ । ପ୍ରତ୍ୟେକ ଚରଣର ଅକ୍ଷର ସଂଖ୍ୟା ଏଗାର (୧୧) ।

ମୋକ୍ଷକ ପାଇବା ସଂସାର ତରି ।
ସଘନେ ଡାକି ବୋଲା ହରି ହରି ।।

'ମୁକ୍ତାବଳୀ' ଛନ୍ଦରେ ଦୁଇ ଚରଣରେ ଗୋଟିଏ ପଦ ହୋଇଥାଏ । ପ୍ରତ୍ୟେକ ଚରଣର ଅକ୍ଷର ସଂଖ୍ୟା ଦଶ (୧୦)।

ଗଜେନ୍ଦ୍ରକ ପାରିଷଦ କରି ।
ଆପୋନ ଥାନକ ମିଲା ହରି ।।

ସନାତନଙ୍କ ବଙ୍ଗଳା ଭାଗବତରେ ତିନୋଟି ଛନ୍ଦର ବ୍ୟବହାର କରିଛନ୍ତି। ପ୍ରତ୍ୟେକ ଦୁଇଟି ଚରଣରେ ଗୋଟିଏ ପଦ ହୁଏ।

ଭଗବାନ ବଲେନ ସୁନହ ପ୍ରଜାପତି।
ଅନୁଗ୍ରହ ହୟ ମୋର ଜେ ଜନେର ପ୍ରତି।।

ଏହି ଛନ୍ଦର ନାମ 'ପୟାର'। ଏଥିରେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ପାଦରେ ୧୪ଟି ଅକ୍ଷର ରହିଥାଏ।

ଗଙ୍ଗା ଆଦି ନାମ ଜତ ବେଦେ ଗଣେ ଅବିରତ ସୁନ ରାଜା ସେସବ କଥନ
ଗଙ୍ଗାନାମ ସ୍ମୃତି ମାତ୍ରେ ପାତକ ନ ଥାକେ ଗାତ୍ରେ ପରଶେ ନିରଶେ କର୍ମବନ୍ଧ ।।

ଏହି ଛନ୍ଦର ନାମ 'ଦୀର୍ଘ ତ୍ରିପଦୀ'। ଏଥିରେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ପାଦରେ ୨୬ଟି ଅକ୍ଷର ରହିଥାଏ।

ଏଇ ରୂପେ ଘନ ଚିନ୍ତଏ ରାଜନ କାତର ଅନ୍ତର ଅତି
ଶମୀକ ପ୍ରେରିତ ଶିଷ୍ୟ ଉପନୀତ ହଇଲା ତଥା ସଂପ୍ରତି।।

ଏହି ଛନ୍ଦର ନାମ 'ଲଘୁ ତ୍ରିପଦୀ'। ଏଥିରେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ପାଦରେ ୨୦ଟି ଅକ୍ଷର ରହିଥାଏ।

ଜଗନ୍ନାଥ ଦାସଙ୍କ ଭାଗବତରେ ଗୋଟିଏ ଛନ୍ଦ, ସନାତନଙ୍କ ବଙ୍ଗଳା ଭାଗବତରେ ତିନୋଟି ଛନ୍ଦ ଏବଂ ଅସମୀୟା ଭାଗବତରେ ଆଠଟି ଛନ୍ଦର ବ୍ୟବହାର ରହିଛି।

ଭାଗବତର ଅନୁବାଦ କରିବା ସମୟରେ ଜଗନ୍ନାଥ ଦାସ ଏବଂ ଅସମୀୟା ଭାଗବତାକାରମାନେ ଶ୍ରୀଧର ଦାସଙ୍କ ଟୀକାକୁ ଅନୁସରଣ କରିଥିବା ବେଳେ ବଙ୍ଗଳାର ସମନାତନ ବିଦ୍ୟାବାଗୀଶ ଅଧିକାଂଶ ସ୍ଥାନରେ ଶ୍ରୀଧରଙ୍କ ଟୀକାକୁ ଅବିକଳଭାବେ ଅନୁବାଦ କରିଛନ୍ତି। ତିନୋଟିଯାକ ଭାଗବତର ସ୍କନ୍ଧ ସଂଖ୍ୟା ଠିକ୍ ଥିଲେ ମଧ୍ୟ ସ୍କନ୍ଧ ମଧ୍ୟରେ ଥିବା ଅଧ୍ୟାୟ ସଂଖ୍ୟା ସମାନ ନୁହେଁ। ସବୁଠାରୁ ଅସମୀୟା ଭାଗବତର ଅଧ୍ୟାୟ ସଂଖ୍ୟା ସର୍ବାଧିକ। ପ୍ରତ୍ୟେକ ଅଧ୍ୟାୟର ଶେଷରେ କବିମାନେ ନିଜ ନିଜର ନାମକୁ ଭଣିତା କରିଛନ୍ତି। କିନ୍ତୁ ଜଗନ୍ନାଥ ଦାସ ଆଉପାଦେ ଆଗକୁ ଚାଲିଯାଇଛନ୍ତି। ସେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଅଧ୍ୟାୟ ଶେଷରେ ସଂସ୍କୃତ ଭାଗବତର ଶ୍ଲୋକଟିକୁ ଉଦ୍ଧାର କରିଛନ୍ତି। ଯେପରି- ଇତି ଶ୍ରୀମଦ୍ ଭାଗବତ ମହାପୁରାଣେ....। ଓଡ଼ିଆ ଭାଗବତ ପରି ଅହମୀୟା ଭାଗବତର ସ୍କନ୍ଧଗୁଡ଼ିକ କେବେ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଇଛି ସେ ସମ୍ପର୍କରେ ରଚୟିତା କୌଣସି ସୂଚନା ଦେଇନାହାନ୍ତି କିନ୍ତୁ ବଙ୍ଗଳା ଭାଗବତର ସ୍କନ୍ଧ କେବେ ଶେଷ ହୋଇଛି ସେ ସମ୍ପର୍କରେ ସନାତନ ବିଦ୍ୟାବଗୀଶ ସୂଚନା ଦେଇଛନ୍ତି। ଉଦାହରଣ ରୂପେ ପ୍ରଥମ ସ୍କନ୍ଧକୁ ନିଆଯାଇପାରେ-

କାଳକଳାନିଧି ବିଷ୍ଣୁପଦ କାଳଶଶୀ
ଶାକେ ମିତ୍ର ତୁଳାଧରେ ପଦ୍ମକାନ୍ତ ବସି

କୃଷ୍ଣପକ୍ଷ ରବି ତିଥି ତୃତୀୟ ପ୍ରହରେ
ସମାପ୍ତ ହଇଲ ଗ୍ରନ୍ଥ କଟକ ନଗରେ

କାଳ- ସମୟ- କଳାନିଧି-ଚନ୍ଦ୍ର(୧), ବିଷ୍ଣୁପଦ-ଆକାଶ(୦), କାଳ-ଋତୁ(୬), ଶଶୀ-ଚନ୍ଦ୍ର(୧)।

ଅର୍ଥାତ୍ ୧୬୦୧ ଶକାବ୍ଦ ଅର୍ଥାତ୍ ୧୬୦୧+୭୮- ୧୬୭୮ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦ। ଅର୍ଥାତ୍ ୧୬୭୮ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ଗ୍ରନ୍ଥଟି ଓଡ଼ିଶାର କଟକ ନଗରରେ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଇଛି।

ଓଡ଼ିଆ ଭାଗବତର ଆରମ୍ଭରେ ଜଗନ୍ନାଥ ଦାସ ନୃସିଂହଙ୍କୁ ସ୍ତୁତି କରିଥିବା ବେଳେ ଅହମୀୟାରେ ଶଙ୍କରଦେବ କୃଷ୍ଣଙ୍କର ବନ୍ଦନା କରିଛନ୍ତି ଏବଂ ବଙ୍ଗଳାରେ ସନାତନ ଗୋସ୍ୱାମୀ ଗଣେଶଙ୍କର ବନ୍ଦନା କରିଛନ୍ତି।

ଭାଗବତର ବର୍ଣ୍ଣନାରେ ଅନୁବାଦର ବୈଷମ୍ୟ ସଂପର୍କରେ ଏକ ଉଦାହରଣ ଏଠାରେ ନିଆଯାଇପାରେ।

ବ୍ୟାସଙ୍କ ଭାଗବତ

ଅୟଂ ତୁ ଲୋକପାଳାନାଂ ଯଶୋଘ୍ନୋନିରପତ୍ରପଃ
ସଦ୍ଭିରା ଚରିତଃ ପନ୍ଥା ଯେନ ସ୍ତବ୍ଧେନ ଦୂଷିତଃ
ଏଷମେ ଶିଷ୍ୟତାଂ ପ୍ରାପ୍ତେ ଯନ୍ ମେ ଦୁହିତୁରଗ୍ରହୀତ୍
ପାଣିଂ ବିପ୍ରାଗ୍ନି ମୁଖତଃ ସାବିତ୍ୟା ଇବ ସାଧୁବତ୍
ଗୃହୀତ୍ୱା ମୃଗ ଶାବାକ୍ଷ୍ୟା ପାଣିଂ ମର୍କଟ ଲୋଚନଃ
ପ୍ରତ୍ୟୁତ୍ ଥାନାଭି ବାଦାର୍ହେ ବାଚାପ୍ୟକୃତ ନୋଚିତମ୍।୧୨।
(ଚତୁର୍ଥ ସ୍କନ୍ଧ ଦ୍ୱିତୀୟ ଅଧ୍ୟାୟ)

ଦକ୍ଷ କହିଲେ, ଏହି ନିର୍ଲଜ ମହାଦେବ ସମସ୍ତ ଲୋକପାଳଙ୍କ କୀର୍ତ୍ତିକୁ ଧୂଳିସାତ୍ କରିଦେଲେ। ମୁଁ ମୋର ସାବିତ୍ରୀ ଭଳି ମୃଗନୟନୀ ପବିତ୍ର କନ୍ୟାକୁ ଏହି ମର୍କଟ ଚକ୍ଷୁ ମହାଦେବକୁ ସତ୍ ପୁରୁଷ ବୋଲି ଭାବି ଅଗ୍ନି ଓ ବ୍ରାହ୍ମଣଙ୍କୁ ସାକ୍ଷୀ ରଖି ବିବାହ ଦେଇଥିଲି। ତେଣୁ ଏ ମୋର ପୁତ୍ର ସମାନ। ତାର ଉଚିତ୍ ଥିଲା ଯେ ସେ ଆସନରୁ ଉଠିପଡ଼ି ମୋତେ ସ୍ୱାଗତ କରାଥିନ୍ତା ଓ ମୋତେ ପ୍ରଣାମ କରିଥାନ୍ତା।

ସନାତନ ଗୋସ୍ୱାମୀଙ୍କ ବର୍ଣ୍ଣନା:

ସାଧୁଗଣ ଯେଇ ପଥେ କରେ ଆଚରଣ। କ୍ରିୟାହୀନ ଶିବ ତାହା କରିଲ ଦୋଷଣ ॥
ଶିଷ୍ୟଭାବ ଆମାର ପାୟ୍ୟାଛେ ଏଇହର। ଇହାରେ ଦିୟାଛି କନ୍ୟା ସଭାର ଭିତର ॥
ବ୍ରାହ୍ମଣ ଅନଳ ଅଗ୍ରେ ବେଦନିଧି ମତେ। ସାବିତ୍ରୀ ସମାନ କନ୍ୟା ଦିଲ ଆଜ୍ଞାନେତେ ॥
ସଭାମଧ୍ୟେ ଏଇ ଶିବ ମର୍କଟ ଲୋଚନ। ଆମାର କନ୍ୟାର ପାଣି କରିଲ ଗ୍ରହଣ ॥
ସଭା ମଧ୍ୟେ ଆରେ ଉଚିତ ହୟମାନ। ବାକ୍ୟେ ତେଇ ଆମାରେ ନା କୈଲ ଅଭ୍ୟୁଥାନ ॥

ଜଗନ୍ନାଥ ଦାସଙ୍କ ବର୍ଣ୍ଣନା:

ଶାସ୍ତ୍ରେ ତୁମ୍ଭର ବାକ୍ୟ ଯେତେ । ଯେ ସଦାଚାର ଏ ଜଗତେ ॥
କେ ଲଙ୍ଘିପାରେ ତାହା ବଳେ । ଏ ତିନି ଭୁବନ ମଣ୍ଡଳେ ॥
ଦେଖ ଏ ମୋହର ବଚନ । ଲଙ୍ଘିଲା ମର୍କଟ ଲୋଚନ ॥
ରୁଦ୍ର ବୋଲାଇ ଗର୍ବ କଲା । ଏ ମୋତେ ଦେଖି ନ ଉଠିଲା ॥
ଦେଖ ଏ ଲୋକପାଳ ମଧ୍ୟେ । ଯଶ ନାଶିଲା ଅପବାଦେ ॥
ଯେ ସାଧୁ ସନ୍ଥ ଆଚରଣ । କି ଭାବେ କଲାକ ଦୂଷଣ ॥
ମୋହର ଶିଷ୍ୟ ଏ ବୋଲାଇ । ଯେଣୁ ଦୁହିତା ଦେଲି ମୁହିଁ ॥
ଅଗ୍ନି ଦେବତା ବିପ୍ରସ୍ଥାନେ । ଦୁହିତା ଦେଇଛି ପ୍ରସନ୍ନେ ॥
ବେଦ ବାକ୍ୟରେ ସନମତ । କରିଣ ବଚନ ଉଚିତ ॥
ଏଣୁ ମୁଁ ଏହାର ଶ୍ୱଶୁର । ଗୁରୁଙ୍କ ମଧ୍ୟେ ଗୁରୁବର ॥
ଅଭିବାଦନ ସ୍ତୁତିବାଦେ । ଧର୍ମ ନମିବ ମୋର ପାଦେ ॥
ଏହା ନ କିର ମୋ ଚରଣେ । ଅବଜ୍ଞା କଲା ମୂଢ଼ପଣେ ॥

ଶଙ୍କରଦେବଙ୍କ ବର୍ଣ୍ଣନା:

ଏବେ ସେ ଜାନିଲେ ମୋର ସମୂଳେ ବୁରିଲ
ଯିହେତୁ ସତୀକ ମୋର ବିବାହ କରିଲ
ମୋର କନ୍ୟା ରନ୍ ସତୀ ସାବିତ୍ରୀ ସମାନ
ତାଙ୍କ ବିବାହ ଲେକ ବିପ୍ର ଅଗ୍ନି ବିଦ୍ୟମାନ

ବାନରର ଚକ୍ଷୁ ଯେନ ସ୍ୱଭାବେ ଚଞ୍ଚଲ
କହିବୋ କେତେକ ମଇ ଆତି ଅମଙ୍ଗଲ
ତଥାପି ନାହିକେ ଗୁରୁ ଗୌରବ ସ୍ୱଭାବ
ନୁଚିଲା ଦେଖିୟା ମୋକ ନ ଚଳିଲା ଗାର ॥୧୧୫॥

ଏହି ସମସ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣନାରୁ ଜଣାଗଲା ବଙ୍ଗଳା ଭାଗବତରେ ଆକ୍ଷରିକ ଅନୁବାଦ ହୋଇଛି ଏବଂ ଓଡ଼ିଆ ଓ ଅସମୀୟା ଭାଗବତରେ ତାହା ହୋଇନାହିଁ। କିନ୍ତୁ ଓଡ଼ିଆ ଭାଗବତଠାରୁ ଅହମୀୟା ଭାଗବତରେ ଅଧିକ ପଦର ପଦର ବର୍ଣ୍ଣନା ରହିଛି।

ପରିତ୍ୟାଗ

ସଂସ୍କୃତ ଭାଗବତର ସମସ୍ତ ପଦକୁ ଜଗନ୍ନାଥ ଦାସ ଅନୁବାଦ ନ କରି କିଛି ଶ୍ଳୋକକୁ ପରିତ୍ୟାଗ କରିଛନ୍ତି। ଯେମିତି ଚତୁର୍ଥ ସ୍କନ୍ଧ ୧୯ ଅଧ୍ୟାୟର ୩୧, ୩୨, ୩୩, ୩୪ ନମ୍ବର ଶ୍ଳୋକକୁ ପରିତ୍ୟାଗ କରିଛନ୍ତି। ଏହି ଶ୍ଳୋକ ଗୁଡ଼ିକରେ ଇନ୍ଦ୍ର ଦେବତାଙ୍କ ପାଷାଣ୍ଡ କର୍ମ ବା କୁକର୍ମର ବିସ୍ତୃତ ବର୍ଣ୍ଣନା ରହିଛି। ଭାଗବତ ଏକ ଆଦର୍ଶ ଗ୍ରନ୍ଥ ହୋଇଥିବାରୁ ଜଗନ୍ନାଥ ଦାସ ଜାଣିଶୁଣି ଏହି ଖରାପ କାର୍ଯ୍ୟର ବର୍ଣ୍ଣନା ନ ଦେଇ ପରିତ୍ୟାଗ କରିଛନ୍ତି। ସେହିପରି ଜଗନ୍ନାଥ ଦାସ ନବମ ସ୍କନ୍ଧର ଏକାଦଶ ଅଧ୍ୟାୟର ୨୦ରୁ ୩୬ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଶ୍ଳୋକଗୁଡ଼ିକୁ ଅନୁବାଦ କରିନାହାନ୍ତି। ଏହି ଶ୍ଳୋକଗୁଡ଼ିକରେ ରାମଙ୍କର ବର୍ଣ୍ଣନା କରାଯାଇଥିଲା। ଭାଗବତ ମୁଖ୍ୟତଃ କୃଷ୍ଣଭକ୍ତି କାବ୍ୟ। ଏଣୁ ଜଗନ୍ନାଥ ଦାସ ସଚେତନ ଅନୁବାଦକ ଭାବେ ଉକ୍ତ ଶ୍ଳୋକଗୁଡ଼ିକୁ ପରିତ୍ୟାଗ କରିଥାଇପାରନ୍ତି। ସନାତନ ଗୋସ୍ୱାମୀ ବଙ୍ଗଳା ଭାଗବତର ଷଷ୍ଠ ସ୍କନ୍ଧର ଦ୍ୱିତୀୟ ଅଧ୍ୟାୟ, ନବମ ସ୍କନ୍ଧ ଷଷ୍ଠ ଓ ସପ୍ତମ ଅଧ୍ୟାୟର କିଛି ଅଂଶ ପରିତ୍ୟାଗ କରିଛନ୍ତି। ଅସମୀୟା ଭାଗବତରେ ଶଙ୍କର ଦେବ ପ୍ରଥମ ସ୍କନ୍ଧର ପ୍ରଥମ ତିନୋଟି ଶ୍ଳୋକକୁ ପରିତ୍ୟାଗ କରିଛନ୍ତି।

ଦଶମ ସ୍କନ୍ଧରେ ଜଗନ୍ନାଥ ଦାସ ବର୍ଣ୍ଣନା କରିଛନ୍ତି ଯେ ବସୁଦେବ କୃଷ୍ଣକୁ ନେଇ ଯମୁନା ପାରିହେବା ପୂର୍ବରୁ ଉଗ୍ରସେନ ସହ ଭେଟ ହୋଇ କଥୋପକଥନ କରିଥିଲେ କିନ୍ତୁ ଶଙ୍କର ଦେବ ତାହାକୁ ପରିତ୍ୟାଗ କରିଛନ୍ତି।

ବିସ୍ତୃତ

ବ୍ୟାସଙ୍କ ଭାଗବତର ପ୍ରଥମ ସ୍କନ୍ଧ ଚତୁର୍ଥ ଅଧ୍ୟାୟର ପାଞ୍ଚ ନମ୍ବର ଶ୍ଳୋକର ଅନୁବାଦ କଲାବେଳେ ଜଗନ୍ନାଥ ଦାସ ଅଠରଟି ପାଦ ଅଧିକ ରଚନା କରିଛନ୍ତି। ସଂସାରର ମୋହମାୟା ଗ୍ରସ୍ତ ମଣିଷ ଏବଂ ମୋହ ମାୟାରୁ ଦୂରରେ ଥିବା ବ୍ୟକ୍ତି ମଧ୍ୟରେ ଥିବା ପାର୍ଥକ୍ୟକୁ ଭଲଭାବରେ ବୁଝାଇବାକୁ ଯାଇ ଜଗନ୍ନାଥ ଦାସ ଏହି ବିସ୍ତୃତ ବର୍ଣ୍ଣନା ଦେଇଛନ୍ତି, ବ୍ୟାସ ଓ ଶୁକ ପ୍ରସଙ୍ଗ ଛଳରେ। ବ୍ୟାସଙ୍କ ଦଶମ ସ୍କନ୍ଧ ଭାଗବତରେ ପୂତନାର ରୂପ ବର୍ଣ୍ଣନା କରିବାକୁ ଯାଇ ଦୁଇଟି ଶ୍ଳୋକ ରଚନା କରିଛନ୍ତି। ପୂତନା ରାକ୍ଷସୀ ଭଗବାନ କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ମାରିବାପାଇଁ ଆସିଛି। ବାଳକୃଷ୍ଣଙ୍କର ଏହା ପ୍ରଥମ ଲୀଳାର ସମୟ ହୋଇଥିବାରୁ ପୂତନା ରୂପ ଲାବଣ୍ୟର ଦୀର୍ଘ ବର୍ଣ୍ଣନା ରହିବା ଯୁକ୍ତିଯୁକ୍ତ। ତେଣୁ ଜଗନ୍ନାଥ ଦାସ ଏଠାରେ ଏଭଳି ଦୀର୍ଘ ବର୍ଣ୍ଣନା କରିଛନ୍ତି। ସନାତନ ବିଦ୍ୟାବାଗୀଶଙ୍କ ଭାଗବତରେ ଏଭଳି ଦୀର୍ଘ ବର୍ଣ୍ଣନା ନାହିଁ କିନ୍ତୁ ଠାଏଠାଏ ଟିକେ ଟିକେ ବିସ୍ତୃତ କରିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରିଛନ୍ତି। ମତ୍ସ୍ୟ ଅବତାର ସମୟରେ ରାଜା ସତ୍ୟବ୍ରତଙ୍କ ସନ୍ଧ୍ୟାତର୍ପଣ ପ୍ରସଙ୍ଗରେ ଗୋଟିଏ ପଦ ଅଧିକ ରଚନା କରିଥିବାର ଦୃଷ୍ଟିଗୋଚର ହୁଏ। ଅହମୀୟା ଭାଗବତର ସୂଚୀପତ୍ର ଦେଖିଲେ ଏଥିରେ ଥିବା ବିସ୍ତୃତ ବର୍ଣ୍ଣନାର ଧାରଣା ଆସିଥାଏ। ଦେବହୂତି, ରୁକ୍ମଣୀ, ମୋହିନୀକନ୍ୟା ଆଦିଙ୍କ ଦୀର୍ଘ ରୂପ ବର୍ଣ୍ଣନାକୁ ଉଦାହରଣ ରୂପେ ନିଆଯାଇପାରେ। ନବମ ସ୍କନ୍ଧରେ ରାମଙ୍କର ଦୀର୍ଘ ରୂପ ବର୍ଣ୍ଣନା ରହିଛି।

ସଂକ୍ଷିପ୍ତିକରଣ

ବ୍ୟାସଦେବଙ୍କ ଭାଗବତର ଚତୁର୍ଥ ସ୍କନ୍ଧ ସତର ଅଧ୍ୟାୟର ୩୨ରୁ ୩୪ ନମ୍ବର ଶ୍ଳୋକକୁ ଜଗନ୍ନାଥ ଦାସ ସଂକ୍ଷିପ୍ତ ଭାବେ ବର୍ଣ୍ଣନା କରିଛନ୍ତି। ଭଗବାନ ମୁଁ ଆପଣଙ୍କୁ ନମସ୍କାର କରୁଛି, ପୁଣି ନମସ୍କାର କରୁଛି- ଏହିଭଳି ଲେଖି କାବ୍ୟ ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟକୁ ନଷ୍ଟ ନ କରି ତାହାକୁ ସଂକ୍ଷିପ୍ତ କରିଛନ୍ତି ଜଗନ୍ନାଥ ଦାସ। ନବମ ସ୍କନ୍ଧର ଦଶମ ଏକାଦଶ ଅ୍ଧ୍ୟାୟର ରାମଚରିତ ବା ରାମାୟଣ ବର୍ଣ୍ଣନାକୁ ଜଗନ୍ନାଥ ଦାସ ସଂକ୍ଷିପ୍ତ କରିଛନ୍ତି। ଭାଗବତ କୃଷ୍ଣଭକ୍ତିର କାବ୍ୟ ତେଣୁ ସେ ରାମଙ୍କୁ ସେତେ ପ୍ରାଧାନ୍ୟ ଦେଇନାହାଁନ୍ତି। ସନାତନ ବିଦ୍ୟାବାଗୀଶ ପ୍ରହଲାଦ ଚରିତରେ ଉପଦେଶ କ୍ଷେତ୍ରରେ ସଂକ୍ଷିପ୍ତିକରଣ କରିଛନ୍ତି। ଅହମୀୟା ଭାଗବତରେ ଦଶମ ସ୍କନ୍ଧର ପ୍ରଥମ ଅଧ୍ୟାୟରେ ବର୍ଣ୍ଣିତ ଦେବତାଙ୍କ ସ୍ତୁତିକୁ ସଂକ୍ଷିପ୍ତିକରଣ କରିଛନ୍ତି। ଦଶମସ୍କନ୍ଧ ଦ୍ୱିତୀୟ ଅଧ୍ୟାୟର ଦଶରୁ ତେର ଶ୍ଳୋକର ସଂକ୍ଷିପ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣନା ଅସମୀୟା ଭାଗବତରେ ହୋଇଛି। ବଙ୍ଗଳା ଭାଗବତରେ ପ୍ରାୟତଃ ସଂକ୍ଷିପ୍ତୀକରଣର ଉଲ୍ଲେଖ ନାହିଁ।

ପରିବର୍ତ୍ତନ

ମୂଳ ଭାଗବତର ଦଶମସ୍କନ୍ଧ ଷଷ୍ଠ ଅଧ୍ୟାୟର ଚତୁର୍ଥ ଶ୍ଳୋକରେ ବ୍ୟାସ ଲେଖିଛନ୍ତି – କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ମାରିବାପାଇଁ ପୁତନା ଗୋପପୁରରେ ପଶିଗଲା। କିନ୍ତୁ ଜଗନ୍ନାଥ ଦାସ ବିଷୟବସ୍ତୁରେ ଟିକେ ପରିବର୍ତ୍ତନ କରି ଲେଖିଲେ ଗୋପପୁର ବାଟେ ପୂତନ ଯିବା ସମୟରେ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ତାର ମନକୁ ଆକର୍ଷଣ କରିବାରୁ ସେ ଗୋପପୁର ଭିତରେ ପଶିବ ବୋଲି ଚିନ୍ତା କରି ପ୍ରବେଶ କରିଛି। ମୂଳ ଭାଗବତର ଅଷ୍ଟମ ସ୍କନ୍ଧ ତେଇଶ ଅଧ୍ୟାୟ ତୃତୀୟ ଶ୍ଳୋକରେ ଉଲ୍ଲେଖ ଅଛି ଯେ, ବଳିରାଜା ଶିବ-ବ୍ରହ୍ମା- ବାମନଙ୍କୁ ପ୍ରଣାମ କରି ପାତାଳରେ ପ୍ରବେଶ କରିଛି କିନ୍ତୁ ଜଗନ୍ନାଥ ଦାସ ଉଲ୍ଲେଖ କରିଛିନ୍ତି ଯେ, ବାମନଙ୍କ ନାଭିରୁ ତୃତୀୟ ପାଦ ବାହାରି ବଳିକୁ ପାତାଳିକୁ ଚାପିଥିଲା।

ମୂଳ ଭାଗବତରେ ଉଲ୍ଲେଖ ଅଛି ଯେ ସତ୍ୟବ୍ରତ ରାଜାଙ୍କ ହସ୍ତରୁ ପଡ଼ି ମତ୍ସରୂପୀ ଭଗବାନ ଡାକଦେଲେ କିନ୍ତୁ ବଙ୍ଗଳା ଭାଗବତରେ ଉଲ୍ଲେଖ ଅଛି ଯେ, ରାଜା ସତ୍ୟବ୍ରତଙ୍କ ହସ୍ତରୁ ପଡ଼ି ମତ୍ସ୍ୟରୂପୀ ବିଷ୍ଣୁ ସ୍ଥିର ହୋଇ ରହିଲେ।

ମୂଳ ଭାଗବତର ପ୍ରଥମ ସ୍କନ୍ଧ ଅଷ୍ଟାଦଶ ଅଧ୍ୟାୟ ଚବିଶ ଓ ପଚିଶ ନମ୍ବର ଶ୍ଳୋକରେ ଉଲ୍ଲେଖ ଅଛି ଯେ ମୃଗମାନଙ୍କ ପଛରେ ଧାଇଁ ଧାଇଁ ରାଜା ପରୀକ୍ଷିତ ତୃଷାର୍ତ୍ତ ହୋଇଛନ୍ତି ଏବଂ ଜଳ ଅନ୍ୱେଷଣରେ ଯାଇ ଶମିକମୁନି ସ୍ଥିର ହୋଇ ତପସ୍ୟା କରୁଥିବାର ଦେଖିଛନ୍ତି। କିନ୍ତୁ ଶଙ୍କରଦେବ ଅହମୀୟା ଭାଗବତରେ ଉଲ୍ଲେଖ କରୁଛନ୍ତି ଯେ, ଗୋଟିଏ ମୃଗ ପଛରେ ରାଜା ଧାଇଁ ଧାଇଁ ତୃଷାର୍ତ୍ତ ହୋଇଛନ୍ତି ଏବଂ ଆଶ୍ରମରେ ଶମିକ ମୁନିକୁ ଦେଖିଲାବେଳକୁ ସେ ପଦ୍ମାସନରେ ବସି ତପସ୍ୟା କରୁଛନ୍ତି।

ଏହିଭଳି ଭାବେ ଅନେକ ପରିବର୍ତ୍ତନ ତିନୋଟି ଭାଗବତରେ ଦୃଷ୍ଟିଗୋଚର ହୁଏ।

ନୂତନ ସଂଯୋଗ

ଜଗନ୍ନାଥ ଦାସ ଦଶମ ସ୍କନ୍ଧ ପଞ୍ଚମ ଅଧ୍ୟାୟରେ ବହୁ ନୂତନତାର ସଂଯୋଗ କରିଛନ୍ତି। ଦଶମ ସ୍କନ୍ଧ ତୃତୀୟ ଅଧ୍ୟାୟରେ ବ୍ୟାସଦେବ ସିଧାସଳଖ କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ଯମୁନା କୂଳକୁ ନେଇ ଯାଇଛନ୍ତି। କିନ୍ତୁ ଜଗନ୍ନାଥ ଦାସ ବାଟରେ ଉଗ୍ରସେନଙ୍କ ସହ କୃଷ୍ଣଙ୍କ ଭେଟ କରାଇଛନ୍ତି ଏବଂ କୃଷ୍ଣ ଉଗ୍ରସେନକୁ ମଥୁରାର ଭାବି ସମ୍ରାଟ ଭାବେ ଶାଢ଼ୀ ଦେଇଛନ୍ତି। ଭକ୍ତଙ୍କୁ ଆଶ୍ୱାସନା ଦେବା ପାଇ ଜଗନ୍ନାଥ ଦାସ ଯୋଜନାବଦ୍ଧ ଭାବେ ଏହାକୁ ସଂଯୋଗ କରିଛନ୍ତି। ସେହିପରି ସଂସ୍କୃତ ଭାଗବତର ପ୍ରଥମ ସ୍କନ୍ଧ ସପ୍ତମ ଅ୍ଧ୍ୟାୟରେ ବର୍ଣ୍ଣନା ହୋଇଛି ଯେ, ଅଶ୍ୱଥମା ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନର ଦୁଃଖକୁ ଲାଘବ କରିବା ପାଇଁ ପ୍ରତିଶୋଧ

ନେବାକୁ ଯାଇ ଦ୍ରୌପଦୀଙ୍କ ପାଞ୍ଚପୁତ୍ରଙ୍କୁ ହତ୍ୟା କରିଛି । କିନ୍ତୁ ଜଗନ୍ନାଥ ଦାସ ଉଲ୍ଲେଖ କରିଛନ୍ତି ଯେ, ଅଶ୍ୱଥମାର ଭସ୍ତନା ପରେ ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନ ଅଶ୍ୱତ୍ଥାମା ହସ୍ତକୁ ଜଳ ଦେଇ ସେନାପତି ରୂପେ ନିଯୁକ୍ତ କରିଛି ଏବଂ ପଞ୍ଚୁ ପାଣ୍ଡବଙ୍କୁ ହତ୍ୟା କରିବାକୁ ଆଦେଶ ଦେଇଛି । ଯୁଦ୍ଧ ନିୟମ ଅନୁସାରେ ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନ ଦ୍ୱାରା ଅଶ୍ୱଥାମା ହସ୍ତରେ ଜଳ ଦେଇ ତାକୁ ସେନାପତି ପଦ ଦେଇଛନ୍ତି ଜଗନ୍ନାଥ ଦାସ ।

ବିଷୟବସ୍ତୁର ଘଟଣାରେ କୌଣସି ସ୍ଥାନରେ ନୂତନତାର ସଂଯୋଗ ପ୍ରାୟତଃ ବଙ୍ଗଳା ଭାଗବତରେ ଦୃଷ୍ଟିଗୋଚର ହୁଏ ନାହିଁ। ଅହମୀୟା ଭାଗବତରେ ଦୃଷ୍ଟିଗୋଚର ହେଉଥିବା ଉପଦେଶ ଓ ସ୍ତୁତି ଆଦିର ନୂତନ ସଂଯୋଗ ଭାଗବତକାରମାନେ କରିଛନ୍ତି ଯାହା ମୂଳ ଭାଗବତରେ ଆଦୌ ନାହିଁ । ଚତୁର୍ଥ ସ୍କନ୍ଧରେ ବର୍ଣ୍ଣି ସତୀଙ୍କୁ ଉପଦେଶକୁ ଉଦାହରଣରୂପେ ନିଆଯାଇପାରେ ।

ପ୍ରତ୍ୟେକ ସ୍କନ୍ଧରେ ବହୁତ ଉଦାହରଣ ରହିଛି ବର୍ଣ୍ଣନାର ବିଷୟବସ୍ତୁ ଭାବେ। କିନ୍ତୁ ସମସ୍ତ ବିଷୟବସ୍ତୁକୁ ଉଦାହରଣଭାବେ ନେଇ ଆଲୋଚନା କରିବା ଗୋଟିଏ ପ୍ରବନ୍ଧ ମଧ୍ୟରେ ସମ୍ଭବ ନୁହେଁ। ତେଣୁ କିଛି ଉଦାହରଣକୁ ନେଇ ପ୍ରବନ୍ଧରେ ଥିବା ବୈଷମ୍ୟ-ପରିବର୍ତ୍ତନ, ନୂତନ ସଂଯୋଗ-ପରିତ୍ୟାଗ- ସଂକ୍ଷିପ୍ତିକରଣ ଆଦିକୁ ଆଲୋଚନା କରାଯାଇଛି । ସନାତନ ଗୋସ୍ୱାମୀଙ୍କ ଭାଗବତ ଆକ୍ଷରିକ ଅନୁବାଦ ହୋଇଥିବରୁ ଏଥିରେ କବିଙ୍କ ମୌଳିକ ପ୍ରାୟତଃ ଦୃଷ୍ଟିଗୋଚର ହୁଏ ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ଓଡ଼ିଆ ଓ ଅସମୀୟା ଭାଗବତରେ ମୌଳିକତା ଦୃଶ୍ୟମାନ ହୁଏ ।

ଭାଗବତ ଏପରି ଏକ ଗ୍ରନ୍ଥ ଯାହା ପ୍ରତ୍ୟେକ ଆଞ୍ଚଳିକ ଭାଷାରେ ଅନୁଦିତ । ଭାଗବତ ମାନବ ଜୀବନ ଧର୍ମର କଥା କହିଛି, କର୍ମର କଥା କହିଛି । ଭାରତୀୟ ସଂସ୍କୃତିକୁ ତିଆରି କରିଛି, ପ୍ରତିଷ୍ଠା ଦେଇଛି ।

ଓଡ଼ିଆ, ବଙ୍ଗଳା, ଅହମୀୟା ଭାଷାରେ ଭାଗବତ ରଚନା ହୋଇଥିଲେ ହେଁ ଅନ୍ୟ ଦୁଇ ଭାଗବତ ଜଗନ୍ନାଥ ଦାସଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ପ୍ରଭାବିତ ହୋଇଛନ୍ତି । ବଙ୍ଗଳାର ସନାତନ ଘୋଷାଲ ବିଦ୍ୟାବାଗୀଶ ଦଶମ ସ୍କନ୍ଧ ଅନୁବାଦ କରିବା ସମୟରେ ଶେଷ ଛଅଟି ଅଧ୍ୟାୟ ରଚନା କରିବାକୁ ଭାଷା ପାଇ ନ ଥିବାରୁ ଜଗନ୍ନାଥ ଦାସଙ୍କ ଓଡ଼ିଆ ଭାଗବତରେ ମନ୍ତ୍ରମୁଗ୍ଧ ହୋଇ ଉଦାରତାର ସହ ଶେଷ ଛଅଟି ଅଧ୍ୟାୟକୁ ଅବିକଳ ଭାବେ ବଙ୍ଗଳା ଭାଷାରେ ଅନୁବାଦ କରିଥିବା କଥା ସ୍ୱୀକାର କରିଛନ୍ତି । ସେହିପରି ଅହମୀୟା ଭାଗବତ ସଂପାଦନା ବେଳେ ସଂପାଦକ ଓଡ଼ିଆ ଭାଗବତ ଓ ଜଗନ୍ନାଥ ଦାସଙ୍କର ଗୁଣ କୀର୍ତ୍ତନ କରିଛନ୍ତି- "ସମଗ୍ର ଦ୍ୱାଦଶ ସ୍କନ୍ଧର ଭିତରତ ଶଙ୍କରଦେବ କେଇଟି ନାମ ସ୍କନ୍ଧ ପୁରାକୈ ଅନୁବାଦ କରାନାଇ । ଗୁରୁର ପ୍ରାୟ ସମସାମୟିକ ଭାବେ ଉରିଷ୍ୟାର ପଞ୍ଚଶାଖାର ମୁକୁଟମଣି ଅତିବଡ଼ି ଗୋସାଇଁ ଜଗନ୍ନାଥ ଦାସେଓ ଉରିୟା ନବାକ୍ଷରୀ ଛନ୍ଦତ ସମଗ୍ର ଭାଗବତ ଭାଙ୍ଗି ଉଲିୟାୟେ" ।

ଗୋଟିଏ ସାହିତ୍ୟ କୃତି ସହିତ ଆଉ ଏକ ସାହିତ୍ୟ କୃତିର ବା ଜଣେ ସାହିତ୍ୟିକ ସହିତ ଅନ୍ୟ ଜଣେ ସାହିତ୍ୟିକର ତୁଳନା କରିବା ମଧ୍ୟରେ କେବଳ ଏକ ସାହିତ୍ୟିକ ଉତ୍କର୍ଷତା ବା ଅପକର୍ଷତାର ପରିଚୟ ମିଳେନାହିଁ । ସାଂସ୍କୃତିକ ଚିତ୍ର, ସମାଜ, ସମୟ, ଭାଷାଭାଷା ମଧ୍ୟରେ ଥିବା ସମ୍ପର୍କ, ପ୍ରଭାବ, ବର୍ଣ୍ଣନା ବୈଚିତ୍ର୍ୟ ମଧ୍ୟ ଜଣାପଡ଼େ । ତୁଳନାତ୍ମକ ଅଧ୍ୟୟନର ସାମ୍ୟ-ବୈଷମ୍ୟର ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱରେ ରହି ଚିନ୍ତା କଲେ ଜଣାଯାଏ ସମସ୍ତ ପ୍ରାନ୍ତୀୟ ଭାଗବତ ରଚନାର ମୂଳ ଉଦେଶ୍ୟ ମାନବିକତାର ସହ କର୍ମ ଓ ଭକ୍ତିର ପ୍ରଚାର ।

ସହାୟକ ଗ୍ରନ୍ଥସୂଚୀ :

୧. ମହାନ୍ତି, ବ୍ରଜମୋହନ । ଭକ୍ତକବି ଜଗନ୍ନାଥ ଦାସ, ଓଡ଼ିଶା ବୁକ୍ ଷ୍ଟୋର, କଟକ, ପ୍ରଥମ ସଂସ୍କରଣ, ୧୯୯୦ ।

୨. ମିଶ୍ର, ନୀଳମଣି(ସଂ) । ଜଗନ୍ନାଥ ଦାସଙ୍କ ଶ୍ରୀମଦ୍‌ଭାଗବତମ୍, ଓଡ଼ିଶା ସାହିତ୍ୟ ଏକାଡେମୀ, ଭୁବନେଶ୍ୱର, ଦ୍ୱିତୀୟ ସଂସ୍କରଣ, ୨୦୦୬ ।

୩. ମୁଖୋପାଧ୍ୟାୟ, ସୁଖମୟ(ସଂ) । ସନାତନ ଘୋଷାଲ ବିଦ୍ୟାବାଗୀଶେର ଭାଗବତ, ବିଶ୍ୱଭାରତୀ ଗବେଷଣା ପ୍ରକାଶନ ବିଭାଗ, ଶାନ୍ତିନିକେତନ, ଅଗଷ୍ଟ ୧୯୮୬ ।

୪. ଦାଶ, ସର୍ବେଶ୍ୱର । ମହାପୁରୁଷ ଜଗନ୍ନାଥ ଦାସ ଓ ଭାଗବତ ସମୀକ୍ଷା, ଗ୍ରନ୍ଥ ମନ୍ଦିର, କଟକ, ତୃତୀୟ ସଂସ୍କରଣ, ୨୦୦୫ ।

୫. ଦାସ, ସୁଶୀଳକୁମାର । ଶ୍ରୀମଦ୍‌ଭାଗବତ (ସଂସ୍କୃତ), ଓଡ଼ିଶା ସାହିତ୍ୟ ଏକାଡେମୀ, ପ୍ରଥମ ସଂସ୍କରଣ, ୧୯୮୯ ।

୬. ଦେବ୍, ଗୋସ୍ୱାମୀ କେଶବାନନ୍ଦ । ଶ୍ରୀମଦ୍‌ଭାଗବତ, ମାଖନ ହାଜରିକା ପ୍ରକାଶନ, ଆସାମ, ଅଷ୍ଟମ ସଂସ୍କରଣ, ୨୦୦୭ ।

୭. ନାୟକ, କଳ୍ପତରୁ । ଭାଗବତର ଭାଷା ବିଶ୍ଳେଷଣ, ମିତା ବୁକ୍ସ, କଟକ, ପ୍ରଥମ ସଂସ୍କରଣ, ୨୦୧୭ ।

୮. ଶର୍ମା, ନବୀନ ଚନ୍ଦ୍ର(ସଂ) । ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଅସମୀୟା ଶ୍ରୀମଦ୍‌ଭାଗବତ, ଜ୍ୟୋତି ପ୍ରକାଶନ, ଗୌହାଟୀ, ଦ୍ୱିତୀୟ ସଂସ୍କରଣ, ୨୦୦୭ ।

❖ ❖ ❖